

**Małgorzata Milecka, Iwona
Brankiewicz, Ewelina Widelska**

**Sprawozdanie z prac nad losami
założeń ogrodowych po skasowanych
klasztorach w okresie od listopada
2012 do maja 2013 r.**

Hereditas Monasteriorum 2, 503-504

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zespół IV

Małgorzata MILECKA, Iwona BRANKIEWICZ, Ewelina WIDELSKA

Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Sprawozdanie z prac nad losami założeń ogrodowych po skasowanych klasztorach w okresie od listopada 2012 do maja 2013 r.*

W listopadzie 2012 r. zostały zakupione ortofotomapy, niezbędne do analiz przekształceń przestrzenno-krajobrazowych założeń poklasztornych w Drohiczyń, Gidlach, Kazimierzu Dolnym, Lubartowie, Lublinie, Paradyżu i Poświętnem. Dzięki nim możliwe było przystąpienie do prac terenowych, mających na celu określenie terytorium badawczego i ustalenie grafiku badań na 2013 r.

Podjęto decyzję o objęciu badaniami wszystkich zachowanych zespołów poklasztornych katolickich (lub ich szczątków) w Drohiczyń, tzn. nie tylko odrodzonego opactwa benedyktynek¹, ale także dawnych zespołów klasztornych franciszkanów i jezuitów (następnie pijarów). Przewodzić je będzie E. Widelska.

Znaczny postęp nastąpił w zakresie prowadzonych przez I. Brankiewicz badań nad ogrodami po klasztorach znajdujących się niegdyś w obrębie historycznego zespołu urbanistycznego Lublina: bernardynek (ob. jezuitów), brygidek (ob. urszulanek), dominikanów, jezuitów, karmelitanek bosych (ob. karmelitów bosych):

1. W listopadzie 2012 r. wykonano analizę historycznych materiałów kartograficznych miasta Lublina pod kątem istniejących, funkcjonujących i rozwijających się w strukturze urbanistycznej zespołów klasztornych.
2. W grudniu 2012 r. została przeprowadzona analiza cyfrowych map satelitarnych Lublina z uwzględnieniem badanych obiektów klasztornych. Analizy porównawcze zgromadzonych materiałów kartograficznych historycznych i współczesnych pozwoliły wstępnie ustalić stopień zachowania oraz przekształceń badanych obiektów.
3. W styczniu i lutym 2013 r. wykonano szczegółową kwerendę w źródłach archiwalnych.
4. W marcu 2013 r. rozpoczęto prace terenowe. Wykonano już inwentaryzację ogólną zespołów klasztornych po brygidkach i dominikanach.

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 I. BRANKIEWICZ, E. WIDELSKA, *Sprawozdanie z badań nad opactwem benedyktynek w Drohiczyń w dniach 29 V i 29 VI 2012 r.*, „Hereditas Monasteriorum”, 1, 2012, s. 415–417.

M. Milecka podjęła badania nad założeniem ogrodowym po kongregacji filipinów w Studziannej-Poświętnem. W lutym 2013 r. przeprowadziła kwerendę w archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegaturze w Piotrkowie Trybunalskim, gdzie znajdują się: dokumentacja konserwatorska klasztoru i kościołów św. Anny i św. Filipa oraz ewidencja zabytkowej zieleni w Studziannej. Wykorzystując okres bezlistny, przeprowadziła także pilotażowe badania układu rozplanowania wsi Studzianna-Poświętne oraz analizy krajobrazowe niezbędne do wykorzystania na dalszym etapie analizy tego niezwykle interesującego założenia (przewidywany w lipcu i sierpniu). Wykonane badania będą podstawą dalszych analiz, które pozwolą określić zasób przyrodniczy założenia klasztorowego w Studziannej oraz jego znaczenie w krajobrazie całej gminy Poświętne. Dotychczas stwierdzono, że mamy do czynienia z zespołem trzech świątyń, w tym jednej z klasztorem, a każdej z nich towarzyszy interesujący układ komponowanej zieleni z relikdami dawnego zagospodarowania (w obrębie klasztoru – relikty ogrodów tarasowych na południowym zboczu Panieńskiego Wzgórza). Dodatkowym, interesującym elementem jest stanowiący swoiste dopełnienie tego zespołu od zachodu układ historycznego cmentarza, powiązany kompozycyjnie poprzez aleję z kościołem św. Filipa. Wyniki prowadzonych badań zostaną przedstawione w przygotowywanym przez zespół artykule dotyczącym tego założenia. Złożenie artykułu do recenzji planowane jest w listopadzie 2013 r.

Podjęto także badania nad ogrodami po klasztorze kapucynów w Lubartowie. Na przełomie stycznia i lutego M. Milecka i E. Widelska przeprowadziły kwerendę w archiwum przy Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Lublinie. Pozyskane materiały posłużyły wstępnej analizie przekształceń tego obiektu z uchwyceniem pierwotnego rozplanowania założenia o XVIII-wiecznej genezie oraz niezwykle istotnego momentu kasaty, której dokumentacja dostarczyła licznych informacji o charakterze ewidencyjnym, w tym także planów. Na potrzeby opracowania etapów przekształceń wynikających z późniejszych losów założenia pod koniec kwietnia 2013 r. przeprowadzono inwentaryzację zespołu i sporządzono analizę stanu istniejącego. Jednoznacznie wynika z niej, że ten miejski klasztor posiadał dość rozbudowany program ogrodowy, który mimo kasaty w 1864 r. oraz wieloletniego braku użytkowania zachował w znaczącym stopniu swoje funkcje oraz czytelny układ. Dalsze badania zmierzają do określenia charakteru i stopnia przekształceń założenia oraz jego znaczenia w strukturze przyrodniczej miasta Lubartowa. Ich wyniki zostaną opracowane w postaci artykułu i przekazane do druku na początku lipca 2013 r.

Poza tym do druku oddano kilka artykułów, które ukażą się jeszcze w tym roku w materiałach z konferencji naukowych organizowanych lub współorganizowanych przez Projekt:

1. konferencja *Losy klasztorów i zbiorów poklasztornych w okresie represji po upadku powstania listopadowego w 1831 r.* (M. Milecka, I. Brankiewicz, E. Widelska, *Losy zespołu klasztorowego benedyktynek w Drohiczyźnie po kasacie opactwa*);
2. konferencja *Klasztor w gospodarce średniowiecznej i nowożytnej* (I. Brankiewicz, *Średniowieczna tradycja ogrodu klasztorowego i jej obecność w strukturze urbanistycznej Lublina*; M. Milecka, *Ogrody małopolskich cystersów w pierwszej połowie XIX w.*; E. Widelska, *Ogrody klasztorne reformatów i ich znaczenie w krajobrazie kulturowym Kazimierza Dolnego*);
3. konferencja *Losy i znaczenie dziedzictwa po klasztorach skasowanych w Wielkopolsce pod rządami pruskimi (do 1871 r.)* (M. Milecka, *Losy pocysterskich założeń ogrodowych w Wielkopolsce*).